

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Možnosti spolupráce velkoměstské a vesnické školy s jejich okolím

City and village school options cooperation with its surroundings

Roman Mahel

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Veteška, MBA, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B SMG (6208R102)

2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Možnosti spolupráce velkoměstské a vesnické školy s jejich okolím potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12. července 2020

Na spolupráci na mojí bakalářské práci děkuji panu Jaroslavu Veteškovi.

ABSTRAKT

Žádná škola se neobejde bez spolupráce s žáky, jejich rodiči, externími spolupracovníky a podporovateli. Pražská škola je specifická tím, že musí bojovat o přízeň žáků a jejich rodičů mimo jiné tím, že pořádá zajímavé akce a spolupracuje se svým okolím, protože je zde obrovská konkurence. Naopak vesnická škola musí prokázat, že umí využít venkovského prostředí ve svém okolí a žáci, rodiče, místní spolky a podobně se nebudou obracet ke škole zády. Dnešní doba přináší nové příležitosti spolupráce s okolím školy a ty bych chtěl hledat pomocí rozhovorů s řediteli, učiteli, rodiči a případně dalšími zainteresovanými osobami. Na konci práce dostanou tyto lidé možnost poradit svým protějškům ať už v Praze nebo na venkově, co by v rámci sledovaného tématu změnili. Věřím, že tato práce může přinést zajímavé poznatky pro budoucnost.

KLÍČOVÁ SLOVA

pražská škola, vesnická škola, příležitosti, mnohostranné pohledy, porovnávání škol

ABSTRACT

No school can make without cooperation with students, their parents, external staff and supporters. The situation of a Prague school is specific because it has to fight for students and their parents by inter alia, interesting events and cooperate with their surroundings, because there is a huge competition. A village school must demonstrate that it can use the rural environment in its community and students, parents, local associations and similar and they will not turn their backs to the school. Today brings new opportunities for cooperation with other subjects and I want to search for these interviews with the directors, teachers, parents and other stakeholders. At the end of the work these people will get possibility of giving advise to their counterparts in Prague or in the country, in the framework of the subject. I believe that this work can bring interesting knowledge for the future.

KEYWORDS

Prague school, village school, opportunities, versatile views, comparing school

OBSAH

Teoretická část

Úvod.....	7
1 Základní škola jako vzdělávací instituce.....	8
1.1 Základní škola věc veřejná.....	8
1.2 Exkurze do historie základní školy v českých zemích.....	9
1.3 PR české školy.....	11
1.3.1 Škola musí být vidět.....	11
1.3.2 PR jako kritérium hodnocení škol ČŠI.....	15
1.3.3 Školy na PR nejsou samy.....	17
1.4 Vzdělávání kdekoliv a kdykoliv.....	20
1.4.1 Nedocenené neformální a informální vzdělávání.....	20
1.4.2 Škola x rodič x žák.....	23
2 Vesnická škola a její spolupráce s okolím.....	25
2.1 Malotřídka se představuje.....	25
2.2 O této škole se ví v celém kraji.....	27
3 Pražská škola a její spolupráce s okolím.....	29
3.1 Škola v centru Prahy – výhoda či nevýhoda?.....	29
3.2 Škola žije celý den.....	30

Empirická část

4 Porovnání PR pražské a vesnické školy.....	34
4.1 Metodologie šetření.....	34
4.2 Kooperace obou škol.....	35
4.3 Nové možnosti do budoucnosti.....	39
4.4 Pohled z jiného úhlu na vesnickou a městskou školu.....	40
4.5 Shrnutí kvalitativního šetření.....	41
Závěr.....	42
Seznam použitých informačních zdrojů.....	43

Úvod

Školy vždy byly, jsou a snad i budou centrem vzdělanosti našich měst a vesnic. Snad se nenaplní pro školu ty vize, podle kterých se budeme učit jen po sítích internetu a na nejnútnejší konzultace budeme usedat k počítačovým monitorům. Hlavně na vesnici by to úplně utlumilo život a omezilo možnosti setkávání lidí. S tím souvisí obecné vytváření touhy po vzdělání a kulturních tradic národa, které se od dob Jana Ámose Komenského stále vyvíjí a konkretizují ji je ve své knize Veselý a Kalous: O cílech vzdělávání a školství především rozhodují kulturní tradice, platné hodnotové normy, politické zájmy, životní úroveň občanů, rodiče i společenství dospělých občanů, kteří vnímají odpovědnost za výchovu nové generace ve své zemi. Všechny tyto vlivy a tendence se promítají do vzdělávací politiky státu, v níž se projevují různé zájmy, které vyplývají z odlišných pozic, které jednotliví lidé ve společnosti zaujímají. (Kalous, Veselý, 2007, s. 34)

Ne všechny školy v ČR nabízejí stejnou strukturu vzdělávacích služeb. Dalo by se naopak říct, že každá škola je specifická a jedinečná. Z geografického a sociologického hlediska jsou největší rozdíly v porovnání vesnické a velkoměstské školy. Komparaci dvou vybraných škol z obou zmíněných prostředí je věnována velká část této práce. Cíle této bakalářské práce jsou identifikace možností spolupráce s okolím dvou vybraných základních škol z rozdílných prostředí, a to jedné vesnické a jedné pražské. Dále budou komparovány zjištěné informace o PR obou škol. V závěru pak bude prostor pro názor učitelky, která chodila jako dítě do malotřídní školy na vesnici a nyní je učitelkou v městské škole.

1 Základní škola jako vzdělávací instituce

1.1 Základní škola věc veřejná

Pedagogický slovník definuje základní školu jako školu, kam zpravidla nastupují žáci ve věku 6 let. V ČR má základní škola dva stupně: 1. primární (ISCED 1) a 2. nižší sekundární (ISCED 2). Ve specifických podmínkách může existovat základní škola s méně ročníky, např. pouze pro 1. stupeň. Přibližně jedna desetina žáků přechází po 5. a 7. třídě na víceletá gymnázia, kde dokončují povinnou školní docházku. Úkoly základní školy jsou poskytovat základní všeobecné vzdělání, motivovat k dalšímu vzdělávání a podporovat socializaci a osobnostní rozvoj dětí a žáků. Škola rovněž rozvíjí klíčové kompetence a morální a demokratické hodnoty u žáků, kteří jsou postupně připravováni na přechod do vyššího středního vzdělávání (ISCED 3). Podle školského zákona vede škola své žáky k osvojení nejrůznějších životních hodnot jako je např. hledání řešení problémů, ochrana svého fyzického a duševního zdraví, ohleduplnost a tolerance k jiným lidem či uplatňování svých vědomostí a schopností v další životní dráze. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 378-379)

Školský zákon definuje cíle základního vzdělávání, kterých by měli všichni absolventi povinné školní docházky dosáhnout: *„Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.“* (MSMT¹), 2020, online)

Základní škola obecně už ze své podstaty funguje jako instituce, která nemá za úkol vytvářet tržní zisk, ale musí být brána jako nezisková organizace. Každá nezisková organizace potřebuje stručné a jasné poslání. Škole nestačí jen učit, ale musí se snažit stát se jedinečnou v moři ostatních, protože spádovost školy ještě nezaručuje, že všechny děti se přijdou zapsat do „své“ školy, protože v okolí se může objevit nějaká s lepším posláním, lákavějším ŠVP a skvělymi vzdělávacími výsledky. Jak by mělo takové poslání vypadat přibližuje ve své knize Šedivý a Medlíková: *„Poslání předurčuje právní formu organizace.; reaguje na společenskou potřebu, kterou organizace naplňuje; vycházejí z něj hodnoty, které organizace vyznává; poslání informuje veřejnost a podporovatele organizace o jejím přínosu; vymezuje prostor pro produkty organizace; umožňuje fundraising; motivuje zaměstnance, dobrovolníky i podporovatele neziskové organizace; určuje tvář a image organizace.“* (Šedivý, Medlíková, 2017, s. 23)

1.2 Exkurze do historie základní školy v českých zemích

Historie české základní školy sahá až do druhé poloviny 18. století. Roku 1774 je uvedena do praxe reforma Marie Terezie známá jako všeobecný školní řád, který nastavil základní pravidla fungování škol. Tímto rozhodnutím převzal stát velkou zodpovědnost za vzdělávání a výchovu nových generací. Během dalšího období přešla všeobecná vzdělávací povinnost na všechny děti v rozmezí 6-12 let. Podle zákona z roku 1868 byla u nás uvedena v platnost povinná školní docházka. (Walterová, Černý, Greger, Chvál, 2010, s. 67)

To pomohlo hlavně venkovu, kde se škola stávala centrem dění a bývalo nepsanou povinností všech postarat se o školu a pana učitele. Však také právě učitel a farář měli největší autoritu v obci a vždy se snažili každému poradit a pomoci. To se promítlo, hlavně v tom, že mezi starší generací byli i lidé, kteří neuměli číst a psát a učitel jim mohl v těchto pro nás již běžných věcech pomoci.

„V období meziválečného Československa naše země svým vzdělanostním potenciálem dosáhla úrovně nejvyspělejších států své doby. Díky několika zákonodárným aktům byly legislativně kodifikovány ve školství významné modernizační a demokratizační prvky. Podle ústavy Československé republiky mělo být vzdělávání sladěno s výsledky vědeckého bádání a národnostním menšinám zajištěno vzdělávání v mateřském jazyku. Malý školský zákon (1922) vymezil nové cíle, organizační zásady, strukturu a obsah všeobecného vzdělávání v širší škále předmětů. (...) Radikální změnou bylo zavedení povinné osmileté školní docházky pro všechny bez výjimek což znamenalo, že základní vzdělávání se realizovalo již na úrovni nižší střední školy. (...) Určitým mezníkem v rozvoji základní školy byl zákon o újezdních měšťanských školách (1935), podle něhož měly být zřizovány spádové měšťanské školy ve venkovských oblastech (jejich dosažitelnost neměla přesáhnout pět kilometrů). Dostupnost nižší střední školy i pro venkovské děti byla dokončena procesem začlenění nižšího středního vzdělávání do povinné školní docházky. Nadále však přetrvávala malá průchodnost k vyšším stupňům vzdělávání, zejména pro žáky sociálně znevýhodněné. (...) Postavení školy bylo pevně zabudované v systému mechanismu řízeného státem.“ (Walterová, Černý, Greger, Chvál, 2010, s. 67-68)

Česká škola přežila přes mnoho potíží i období protektorátu, kdy musela čelit silnému tlaku nacistického Německa, které utlumovalo veškeré demokratizační prvky v českém školství. V krátké období mezi lety 1945 a 1948 se objevily pokusy o školskou reformu iniciované především učiteli a demokraticky orientovanou intelektuální elitou. (Walterová, Černý, Greger, Chvál, 2010, s. 68)

Po únorovém převratu roku 1948 se objevila ve školství nová situace. „Byla posílena dominantní role politických garnitur a začleňování školy do politických a ekonomických úkolů státu. Řízení školy bylo podřízeno stranickému centru, diferenciované sociální potřeby byly podřízeny třídnímu a stranickému principu a od 50. let „sovětizaci“, což bylo explicitně vyjádřeno v revidovaném školském zákonu (1953). Po krátkém období „Pražského jara“, kdy došlo k pokusu o odstranění deformací a posílení důvěry veřejnosti ke školství, byla v následujících letech „normalizace“ utlumena kritika a veřejné diskuse o školství. Vztah rodiny a školy se zformalizoval a kulminoval v „rozvodu“ školy a rodiny. (...) Dehumanizovaný vztah rodiny a školy podtrhla navíc existence povinného členství rodičů ve formální organizaci „Sdružení rodičů a přátel školy“.“ (Walterová, Černý, Greger, Chvál, 2010, s. 68-69)

Překotný vývoj české školy po sametové revoluci popisuje Průcha takto: Události v listopadu 1989 měly velký vliv na dění v českých školách. Nadšení z nových možností se velkou rychlostí během pouhých pěti měsíců promítlo do dění ve školách. Dá se říct, že to, co jindy trvá dlouhá léta nyní bylo uskutečněno během několika týdnů. Bez hlubších analýz dopadů těchto změn do českých škol proniklo mnoho novinek jako např. otevření prostoru pluralitnímu školství, změny osnov dějepisu a občanské výchovy, konec povinné výuky ruského jazyka či výměny lidí na vedoucích pozicích od ředitelů škol až po lidi na ministerstvu. (Průcha, 2009, s. 50)

Na začátku 90. let byl díky přijatým novelám zákonů otevřen prostor pro zakládání soukromých škol, možnost práva každého při výběru školy a životní dráhy nebo možnost místních samospráv a různých partnerských organizací vstupovat do dění ve škole. (Walterová, Černý, Greger, Chvál, 2010, s. 70)

V 21. století byl klíčový okamžik v českém školství především nový školský zákon z roku 2004, který bývá průběžně novelizován.

1.3 PR české školy

1.3.1 Škola musí být vidět

To, jak se škola prezentuje navenek je nazýváno PR (public relations). Význam tohoto často skloňovaného termínu nejen ve školním prostředí je vysvětlen v Pedagogickém slovníku: „*Vztahy institucí s veřejností, zkráceně PR, užívají se též výrazy práce s veřejností, komunikace s veřejností. Obecně součástí řídicí práce v různých institucích, zaměřená na: 1. sledování a vyhodnocování postojů veřejnosti k instituci; 2. ovlivňování činnosti instituce tak, aby byla v souladu s veřejným zájmem; 3. úsilí o získání sympatií a podpory veřejnosti pro cíle dané instituce. Vzhledem k rostoucímu významu vzdělávání, otevření kritické diskuse o různých aspektech práce škol, k velikosti podílu školství na státním rozpočtu a nutnosti prokázat daňovým poplatníkům efektivnost takto vynakládaných prostředků rostou i požadavky na PR na všech úrovních školství. Cílovou skupinou PR ve školství jsou proto rodiče, daňoví poplatníci, sponzoři, legislativní a samosprávné orgány a jejich členové, různé občanské skupiny, odborové organizace, (potenciální) žáci nebo studenti. K běžným formám podpory PR ve školských institucích patří nyní webová stránka školy, informační akce (dny otevřených dveří) a letáky, konzultační a marketingové aktivity, interaktivní komunikace (blogy apod.), prezentace školy v médiích.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 238).

Charakteristiku vztahu vedení školy a PR školy představují ve své knize Trunda a Bříza následovně: Ředitel školy v České republice má jedno z nejširších privilegií v řízení školy ze všech zemí OECD a výjimkou není ani prakticky „neomezená“ možnost rozhodování v oblasti marketingu, které souvisí s kvalitou PR ve školách, a proto by měl každý ředitel školy mít alespoň základní znalosti z tohoto oboru. Často bývá marketing součástí manažerského vzdělávání. Jen ředitel školy totiž může vydávat konečná rozhodnutí o řešení marketingového řízení školy, protože toto nemůže delegovat na své podřízené a je za to tudíž plně zodpovědný. (Trunda, Bříza, 2012, s. 66)

Aby se o škole vědělo, je nutné, aby škola měla propracované marketingové řízení školy. Předmět této činnosti definuje pedagogická encyklopedie takto: „*Cílem marketingového řízení školy je vybudovat efektivně fungující školu, tj. takovou vzdělávací instituci, ve které se v příznivém edukativním prostředí, v souladu se zájmy individuálními i zájmy a potřebami společnosti, a to ekonomicky efektivním způsobem, posiluje osobní rozvoj žáků a studentů.*“ (Průcha, 2009, s. 550)

Rozhodujícím marketingovým plánem škole známým jako marketingový mix je tzv. 5 P. Jeho součástí je škola (product), cena poskytované vzdělávací služby (price), distribuce

vzdělávacího programu (placement), komunikace školy (promotion) a samozřejmě lidé (people). (Průcha, 2009, s. 552)

Ke správnému pochopení marketingové mixu si představme jednotlivé body podrobněji, tak jak je Průcha představuje v pedagogické encyklopedii: Produktem školy je její kurikulum. Jeho součástí je vzdělávací program školy, neformální vzdělávání školy a rozšiřující aktivity školy tzv. její neviditelné stránky. Pojítkem celé školy je její vzdělávací program, který musí být pravidelně aktualizován a jeho proces by se měl skládat z těchto etap: analýza příležitostí, výběr námětů, tvorba programu, uvedení na trh a evaluace. Škola se musí snažit, aby její vzdělávací program byl kvalitní a aby díky němu žáci a studenti dostali to, co očekávají. Cena za poskytovanou službu, se může zdát ve veřejném školství jako neexistující. Zde se objevuje jako problém rozdíl, ze kterého sociálního prostřední žák pochází, kde bydlí a jakou školu navštěvuje. To vše ovlivňuje celkové náklady na studium. Studium školy v Praze představuje pro rodiny žáka mnohem větší náklady než na malém městě či vesnici, a to nemluvíme o soukromých školách, kde se platí navíc ještě školné. Týká se to ceny spojené s dopravou, ubytováním, stravováním a možnostmi neformálního vzdělávání. Existují i náklady ztracených příležitostí, kde student musí například zvážit výhody a nevýhody studia v konkurenční škole. Jestliže škola nabízí vzdělání za úplatu (soukromá škola, různé placené kurzy), musí přizpůsobit výši školného a podmínkám, ve kterých se nachází. Mezi základní metody stanovení ceny patří nákladová metoda, která vychází z kalkulací aktivit spojených s fungováním školy a stanovení plánovaného zisku. Další metoda se dívá na cenu vzdělávacích služeb ze strany zákazníka. Relativně nejjednodušší je metoda orientovaná na konkurenci, ta dává největší šanci přežít na trhu. Distribucí vzdělávacího programu se rozumí to, komu, kdy a kde škola nabízí své služby. Cílem tohoto programu je nabízet co nejkvalitnější výuku za náklady přijatelné pro školu. Samozřejmě nejvýhodnější pro školu je výuka v jednom místě, ale pro zákazníka může být atraktivní i např. kombinovaná forma výuky nebo e-learning. Distribuce těchto vzdělávacích služeb ovšem musí vycházet z dostupnosti a vybavenosti školy a rovněž možností rozvrhu vyučovacích hodin. Škola musí vedle svého vzdělávacího programu myslet i na to, jak vyvolat zájem o své služby. Komunikace školy vychází z oboustranné výměny sdělení mezi zdrojem a příjemcem sdělení. Zpětná vazba se musí dostat ke všem lidem zainteresovaným do dění v konkrétní škole a k tomu je potřeba příznivé klima ve škole podporující efektivní komunikaci. Vnější komunikace je zaměřena především na potenciální studenty, rodiče, partnery a širokou veřejnost. Volba vnější komunikace závisí především na finančních možnostech školy, na stanovených cílech komunikace a cílové skupině příjemců. Využít lze

osobní komunikace pracovníků školy, public relations (vztahy s veřejností a reklamu). Je nutné myslet na to, že jako každá lidská činnost má i toto své výhody a nevýhody. Vnitřní komunikace by měla aktivně probíhat mezi všemi (žáky, studenty a pedagogickými a nepedagogickými zaměstnanci) uvnitř školy. Nejcennější pro každou školu jsou kvalitní lidé. Ti mezi sebou využívají vnitřní komunikaci, která je součástí interního marketingu. Práce s lidskými zdroji na úrovni personálního marketingu spočívá ve výběru a získávání vysoce kvalifikovaných pracovníků, kteří budou odpovídat všem požadavkům školy. Takto fungující marketing lidských zdrojů vede k tomu, že vzniká motivovaný tým odborníků, jehož cílem je co nejvyšší úroveň naplnění poslání a cílů školy a kvalitního vnitřního prostředí školy a tím lepší pohled v očích zákazníků školy. Cítí-li se všichni ve škole spokojeni, je vidět a cítit příjemné klima školy. (Průcha, 2009, s. 552-554)

Cítí-li potenciální partner školy při pobytu ve škole příjemné klima rád s ní naváže spolupráci. Definici klima přináší Grecmanová ve své knize: „*Klima je psychosociální fenomén, který vzniká odrazem objektivní reality (prostředí) v subjektivním vnímání, prožívání a hodnocení jeho posuzovatelů. Klima nevzniká samo o sobě, nýbrž se vytváří. Jde o dlouhodobý jev.*“ (Grecmanová, 2008, s. 9)

Škola musí být reprezentativní ve vztahu ke svému okolí a v tom jí nestačí jen příjemné klima, ale pomáhá v tom i firemní kultura a image organizaci. Ta může mít s nadsázkou miliony podob, avšak není složité popsat, co by mělo být její součástí. Lze to uskutečnit tak, jak to napsali ve své práci Šedivý a Medlíková: „*poslání a vize organizace; logo, design (jednotný vizuální styl – barvy; grafika – tiskoviny; vzhled internetových stránek); komunikace firmy (prezentace organizace na veřejnosti, reklama, dostupnost informací o organizaci); interní vztahy (prostředí a klima v organizaci, úrovně osobních vztahů včetně konvencí tykání a vykání, výměna informací mezi organizací a pracovníkem); zvyklosti (systém hodnot, tradic, historek, vzhled prostředí, v němž lidé pracují, jejich úprava a chování, odměny a sankce, žádané způsoby chování spolupracovníků organizace); image organizace (celkový obraz organizace vnímaný jejím okolím.*“ (Šedivý, Medlíková, 2017, s. 58) Ne všechno z tohoto výčtu nástrojů lze ve škole skutečně efektivně využít, avšak podstatné je se zaměřit na elektronickou komunikaci uvnitř školy a ve směru k partnerům školy, protože ta hraje v dnešní době prim. Nejlepší cesta na web školy by měla vézt přes facebookový profil školy, ovšem taková kvalitní facebooková prezentace má svoje jasná pravidla představená na webu www.nezzazvoní.cz. Každý uveřejněný příspěvek musí být zajímavý pro lidi, a ne jenom pro autora této zprávy. Na facebook školy nepatří žádná „úřední“ sdělení, k nim je potřeba čtenáře nasměřovat na

webové stránky školy. Určitě se nedoporučuje ani dávat na facebook rubriku ztráty a nálezy, protože ta je vždy určena jen jednomu člověku. Ani leták pro tisk, zpracovaný třeba ve Wordu, není vhodný k prezentaci na sociální síti a je lepší místo toho vytvořit facebookovou událost. Je vhodné na facebooku dodržovat pravidlo méně slov a více grafiky a obrázků, protože hodně lidí je „líných číst“. Nedoporučuje se na facebookovém profilu školy používat ani smajlíky, a když už jsou použity tak by se neměl nezaměňovat jejich význam. (NEZZAZVONI, 2020, online).

Někdy se může stát, že je potřeba utlumit PR a marketing školy, tak jak to popisuje Trunda s Břízou: *„Marketingové řízení nemusí vždy znamenat jen úsilí o propagaci, zvýšení, zintenzívnění, zvýšení informovanosti. Jde-li o splnění cílů školy, může být marketing opačný, negativní, kdy cílem je „nepropagace“, snížení nabídky, utlumení zájmu, snížení konečného počtu žáků ve třídách. Řízený demarketing může přinést finanční, časové, organizační aj. úspory a výhody, byť sama idea, kvůli které byl demarketing použit, nemusí být pozitivní.“* (Trunda, Bříza, 2012, s. 67)

1.3.2 PR jako kritérium hodnocení školy ČŠI

Působení na školy včetně jejího PR je ovlivněno z velké části státem a státními institucemi, které z největší části hodnotí a financují české školy. Jak píše Trojan ve své knize, tak všeobecně proklamovaná polistopadová apolitizace českého školství zůstala hlavně ve fázi úvah, protože ředitelé škol zůstávají pod diktátem zřizovatelů škol. Politici, kteří vytváří nové zákony a vyhlášky často myslí spíše než na kvalitu školství na to, že u nás bývají často volby a vždy před volbami je potřeba zapůsobit hlavně na voliče, a ne na odborníky na školství. (Trojan, 2018, s. 18-19)

Důležitost PR si uvědomuje i Česká školní inspekce a věnuje mu jedno ze svých kritérií hodnocení škol při své inspekční činnosti na školách. Toto kritérium cituje Chvál ve své knize: *„Škola podporuje sounáležitost s obcí, příp. s regionem, kde sídlí. Účinně spolupracuje se zřizovatelem. Aktivně využívá cíleně zaměřený program spolupráce s dalšími důležitými partnery (např. mateřské, střední, a základní umělecké školy). Škola v rámci reálných možností aktivně spolupracuje s relevantními partnery s cílem naplňování ŠVP (např. další školy v ČR či zahraničí, pracoviště pedagogického vzdělávání), vstupuje do výměnných programů nebo společných projektů a efektivně využívá výsledky spolupráce ke zkvalitňování činnosti školy. Škola podporuje aktivní zapojení žáků a pedagogů do národních či mezinárodních projektů.“* (Chvál, 2018, s. 30)

Možností partnerství má škola mnoho a lze je rozdělit do následujících kategorií: *„nutní, samozřejmí – zřizovatel školy, pedagogicko-psychologické poradny, Česká školní inspekce a další partneři z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví dětí (...) (např. policie, orgán sociálně právní ochrany dětí); instituce nabízející vzdělávací nabídky pro žáky – divadla, knihovny, domy dětí a mládeže, neziskové organizace (např. Člověk v tísni, META) fakulty vysokých škol; instituce nabízející další vzdělávání učitelů (národní institut pro další vzdělávání, krajská vzdělávací zařízení, další společnosti a neziskové organizace, např. H-mat, Kritické myšlení; ostatní školy – partnerství škol stejného typu pro vzájemnou výměnu zkušeností mezi řediteli a učiteli, pro společné organizování soutěží, např. sportovních olympiád či turnajů, základní umělecké školy, možnost využívání dílen středních odborných škol a učilišť; fakulty připravující učitele – praxe studentů, spolupráce při pedagogickém výzkumu; veřejnost pro nabídku pronájmu tělocvičen, sálů, učeben, sportovišť; komerční subjekty – nabídky testování, dotazníkových šetření aj.“* (Chvál, 2018, s. 30-31)

Důkazem kvality školy v tomto hodnotícím kritériu je kvalitně zpracovaná prezentace akcí uskutečňovaných s partnery škol na webových stránkách školy včetně pravidelně aktualizovaných informací. Neměla by chybět ani fotodokumentace. Vedení školy by mělo být rovněž schopné zdůvodnit každou spolupráci s partnery školy. Všichni, Ti, kteří jsou, jakkoliv začlenění do fungování škol (žáci, učitelé a případně i rodiče) a mají co dočinění s partnery škol by měli mít možnost zhodnotit, zda tato spolupráce je prospěšná pro školu. Škola by samozřejmě měla dokazovat svým partnerům, že si jich váží. To lze udělat třeba děkovným e-mailem nebo dopisem. (Chvál, 2018, s. 31)

Chvál se rovněž zamýšlí nad tím, jak by měla být rozvíjena tato spolupráce a tím plněno kritérium ČŠI v budoucím fungování školy: Vedle nutných partnerství škola využívá i tzv. dobrovolných, kteří by měly především otevírat další možnosti směřování školy do budoucna. Důležitým faktorem takových partnerství je vzájemný respekt, důvěra a oboustranná výhodnost těchto svazků. Podstatné je, aby škola nebyla příliš zahlcená spoluprací se svými partnery a nemělo by chybět ani pravidelné plánování a hodnocení těchto projektů. Ke zlepšování kvality spolupráce škol a jejich partnerů je nutné využívat oboustrannou vstřícnost, otevřenost, vzájemnou důvěru a transparentnost. Škola také musí aktivně vyhledávat nové možnosti spolupráce se svým okolím a zvažovat i nabídky přicházející opačným směrem tzn. od potenciálních partnerů. Škola by měla pravidelně tuto spolupráci hodnotit a případně ji rozšiřovat nebo utlumit. (Chvál, 2018, s. 32)

Zajímavým bonusem pro vzdělávací instituce je i ocenění škol s nejlepším přístupem k PR. To představuje ve své knize Chvál: Oceněním za zajímavou spolupráci školy se svými partnery je cena EDUín, která je založena obecně prospěšnou společností EDUín. Tato společnost právě upozorňuje na zajímavé projekty ve všech formách vzdělávání. (Chvál, 2018, s. 31)

O tom, jak školy v České republice spolupracují se svými partnery se lze nejlépe přesvědčit z jejich výročních zpráv, které vytváří ředitel či ředitelka školy krátce po skončení školního roku. Ta musí být veřejně dostupná pro každého, kdo si o ni požádá. Její vznik je podmíněn školským zákonem:

„Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zpracovává každoročně výroční zprávu o činnosti školy za školní rok, zasílá ji zřizovateli a zveřejňuje vždy na přístupném místě ve škole. Do výroční zprávy může každý nahlížet a pořizovat si z ní opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet její kopii. Poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím tím není dotčeno.“ (MSMT¹), 2020, online)

1.3.3 Školy na PR nejsou samy

MŠMT přichází ve svém věstníku s různými nabídkami soutěží a přehlídek, které buď samo pořádá nebo spolupřádá pro školy a školská zařízení anebo o nich jen zprostředkovaně informuje. Účast MŠMT na těchto akcích je podmíněna rozpočtovými možnostmi v konkrétním roce. Soutěže a přehlídky jsou rozděleny do čtyř oblastí – předmětové soutěže, umělecké soutěže, sportovní soutěže a ostatní soutěže. Aby byl přehled co nejdůkladnější nechybí v něm u každé akce zmínka o kategorii (oboru), postupových kolech, případně termíny těchto kol a místa jejich uskutečnění a místo konání finálového kola. Pro bližší informaci, jsou v tomto dokumentu uvedeny i adresy organizátorů. (MŠMT²), 2020, online)

Pod záštitou MŠMT fungují různé projekty jako např. Institutu pedagogicko-psychologického poradenství, jehož základní charakteristiku představuje pedagogický slovník: „*Institut pedagogicko-psychologického poradenství (IPPP) Resortní ústav MŠMT ČR. V roce 2011 byl Institut začleněn do Národního ústavu pro vzdělávání, školského poradenského zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Jeho úkolem je získávat a zpracovávat informace o službách pedagogicko-psychologického, speciálněpedagogického, výchovného a kariérového poradenství ve školství; provádět analýzy a průzkumy související jak s poskytováním poradenských služeb, tak výzkumy pedagogicko-psychologických aspektů vzdělávání; vytvářet koncepci poradenských služeb ČR; metodicky vést zařízení školských poradenských služeb.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 106)

Některé školy mohou mít problém s žáky, kteří jsou mimořádně nadaní a učitelé často neví, jak s těmito dětmi pracovat, aby se jejich talent mohl ve škole rozvíjet. Naštěstí existují instituce, kam se mohou obrátit o pomoc při práci s takovými žáky. Dvě z nich představuje pedagogický slovník: „*WCGTC – World Council for Gifted and Talented Children (Světová rada pro nadané a talentované děti) Nejvýznamnější organizace zabývající se tematikou nadání, talentu a vysokých schopností. Zabezpečuje výměnu informací mezi národními institucemi, komunikaci mezi odborníky prostřednictvím časopisu Gifted International, organizuje mezinárodní akce, zajišťuje osvětu a podporuje výzkum v dané oblasti.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 375).

Druhou stejně zaměřenou institucí je ECHA – European Council for High Ability (Evropská rada pro vysoké schopnosti) Evropskou společností, která sídlí v Utrechtu. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 63).

I žáci s osobními, sociálními či zdravotními problémy anebo žáci ohrožení zvýšeným rizikem neprospěchu často potřebují odbornou pomoc, aby úspěšně zvládli výuku ve školách. Pomáhají jim s tím především Pedagogicko-psychologické poradny. Blíže tuto instituci specifikuje

pedagogický slovník: „*Pedagogicko-psychologická poradna – jeden ze tří typů školských poradenských zařízení vedle speciálněporadenských center a školních poradenských pracovišť. Poradna poskytuje pedagogicko-psychologickou pomoc (zjišťuje připravenost dětí pro školní docházku, pomáhá žákům, učitelům a rodičům v případech zvýšeného rizika žákovského neprospěchu, osobních či sociálních problémů žáků), speciálněpedagogickou pomoc (zjišťuje speciální vzdělávací potřeby znevýhodněných žáků, vypracovává odborné posudky pro jejich správné zařazení, radí učitelům i rodičům), poskytuje metodickou pomoc školám a provádí prevenci negativních jevů ve školách. Služby poskytuje jak ambulantně v poradně, tak při návštěvě ve školách a školských zařízeních.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 196-197).

Aktéři vzdělávacího procesu mohou sdílet s odborníky své názory a problémy prostřednictvím různých iniciativ, které představuje pedagogický slovník: „*EDUIN – nezávislá nezisková iniciativa otevřená odborníkům a praktikům v oblasti vzdělávání i širší zainteresované veřejnosti. Organizuje veřejné diskuse o aktuálních a palčivých problémech vzdělávání. V roce 2013 zahájila kampaň Česko mluví o vzdělávání se záměrem se připojit k veřejné diskusi o připravovaném dokumentu MŠMT Strategie vzdělávání 2020, jehož cílem je vytvoření stabilního základu vzdělávací politiky, stanovení národních cílů vzdělávání a jasného vymezení rolí státu, krajů a obcí.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 63).

Další institucí je dobrovolné sdružení známé pod zkratkou SKAV (Stálá konference asociací ve vzdělávání), která pomáhá podporovat progresivní změny ve školství a zprostředkovává komunikaci mezi státní správou, samosprávou, veřejností a dalšími institucemi. Jednou za měsíc pořádá SKAV kulaté stoly a méně často další semináře pro odborníky ze školství, kde se probírají mimo jiné náměty připravené třemi odbornými skupinami fungujícími pod SKAV a to evaluační, kurikulární a skupinou pro další vzdělávání. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 264).

Poslední podobnou institucí, kterou představuje pedagogický slovník je klub přátel angažovaného učení známý též pod zkratkou PAU. Tato organizace přispívá k vnitřní reformě školství a zavádění novinek do školství. PAU pořádá různá setkání učitelů s odborníky, semináře či letní školy. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 188).

Jedním z kritérií hodnocení školy ČŠI, které ve své knize zmiňuje Chvála, je mimo jiné i to, že musí pedagogové aktivně pracovat na svém profesním rozvoji. „*Pedagogové svoji práci pravidelně vyhodnocují. Jsou aktivní v přístupu ke svému profesnímu rozvoji. Pravidelně se účastní kurzů a seminářů k doplnění svého vzdělání a odborných dovedností. Účelně využívají i samostudia a rozmanitých efektivních forem sdílení zkušeností. Zajímají se o nové trendy a získané poznatky efektivně uplatňují ve výuce.*“ (Chvál, 2018, s. 56)

Povinností ředitele školy je, na základě podnětů pedagogických pracovníků, připravit plán DVPP na nadcházející školní rok a projednat ji na prvním setkání pedagogické rady. Všichni pedagogičtí pracovníci musí mít stejnou příležitost k účasti na DVPP. Vedení školy musí sledovat při DVPP pedagogických pracovníků skutečné potřeby školy, rozpočtové možnosti školy a studijní zájmy jednotlivých pedagogických pracovníků. (Trojanová, 2017, s. 62) „*Další vzdělávání pedagogických pracovníků se rozděluje na samostudium, vzdělávání v rámci projektů, a grantů (i v jiných organizacích), do kterých jsou pracovníci školy zapojeni či přizváni a institucionální vzdělávání (akreditovaná vzdělávací zařízení včetně vysokých škol).*“ (Trojanová, 2017, s. 62) Vedle dalšího prohlubování pedagogického vzdělávání, jehož cílem je zkvalitňování pedagogického procesu, nesmí management školy zapomínat ani na prohlubování svých znalostí v řízení školy. Možnosti tohoto vzdělávání popisuje Trojanová takto: Pro školský management jsou vhodná klasická školení, konference, semináře (např. o vedení porad) či dlouhodobější ucelená školení (Studium pro vedoucí pracovníky). (Trojanová, 2014, s. 160)

1.4 Vzdělávání kdekoliv a kdykoliv

1.4.1 Nedocenené neformální a informální vzdělávání

Svůj subjektivní pohled na školství přináší ve své knize Feřtek a nechybí v ní ani pohled na mimoškolní formy vzdělávání. Autor si totiž uvědomuje, že nevyučuje jen škola, ale i svět za jejími dveřmi a je jejím velkým konkurentem. Ačkoliv se často jedná o neformální vzdělávání, kde se nevydává žádné vysvědčení či diplom. Velmi uznávanou formou takovéto výuky je skaut, jehož plusem je nedeformující vliv výuky bez známek, nudy a mnohem snazší dosažení motivace k učení, práci a tvoření přátelského ducha. Pěkným příkladem propojení skautských hodnot a školy je Gymnázium Přírodní škola, které v Praze funguje již pětadvacet let. V této škole žáci a studenti tráví během školního roku několik týdnů s baťohem na zádech na výzkumných, expedicích". Nejen díky tomuto svému zaměření toto gymnázium patří k nejúspěšnějším v České republice. (Feřtek, 2005, s. 68-69)

V dnešní době je čím dál více používána i výuka přes internet. Můžeme si uvést dva příklady které předkládá a hodnotí ve své knize Feřtek: „*On-line výklad, který si můžete pustit na Khan Academy (v ČR existuje i lokalizovaná verze Khanova škola), je sice často zajímavější než ten školní a můžete si ho pouštět opakovaně a svým tempem, ale je otázka, kde a jak získáte informaci, co a kdy si máte pustit. Nebude vám scházet vedení učitele, který vás dobře zná? A může ho nahradit nějaká psaná osnova kurzu? Podobné je to s univerzitními kurzy v rámci MOOC. Ty jsou na jednu stranu skvělou pomůckou, která dává možnost poslouchat přednášky z Oxfordu či MIT komukoli na zeměkouli a zadarmo, ale zatímní snahy proměnit je v systematické studium, které by nahradilo prezenční studium, spíš selhávají. Míra „úmrtnosti“ studentů je mnohem vyšší, nedaří se studium certifikovat tak, aby bylo uznatelné pro zaměstnavatele, a nezdá se, že by tyto kurzy v dohledné době opravdu konkurovaly kamenným univerzitám.*“ (Feřtek, 2005, s. 71)

Neformální vzdělávání představuje v pedagogické encyklopedii Průcha. Toto vzdělávání probíhá v prostředí, kde vystupují subjekty více či méně spolupracující se školou a kde se žák či student pohybuje ve svém volném čase. Existují samozřejmě i instituce pracující s žáky a studenty bez jakékoliv návaznosti na školní výuku, ale těch je minimum. Další možností k získání vědomostí je informativní vzdělávání: Informální vzdělávání mívá často větší edukační efekt než sebelépe strukturované a připravené školní vyučování. Patří sem socializace v rodině či ve vrstevnických skupinách, aktivní či pasivní sledování médií (televize, internet,

PC hry apod.) anebo rozvíjení svých schopností v zájmovém kroužku či sportovním oddíle. (Průcha, 2009, s. 380-381)

Vhodným příkladem neformálního vzdělávání je i film a televize, který lze zasadit i do klasické výuky ve školách, tak jak to popisují ve své knize Maňák a Švec: „*Výukový televizní pořad (podobně jako školní film) je zaměřen na konkrétní skupinu adresátů a vyznačuje se vyhraněnou výchovně-vzdělávací intencionalitou, v níž se odrážejí požadavky učebních osnov, kurikula a cíle edukace. Naproti tomu pořad populárně-vědecký je určen anonymnímu publiku a jeho obsah není pro diváka závazný. Ovšem i populárně-vědecký pořad (a také jiné televizní žánry) je ve výuce použitelný, avšak jen výběrově nebo doplňkově.*“ (Maňák, Švec, 2003, str. 181). Oba autoři doplňují svůj pohled na tuto možnost vzdělávání následujícím stanoviskem: „*Televize musí přinášet nové kvality, které učitel nemůže poskytnout z vlastních sil a možností.*“ (Maňák, Švec, 2003, str. 185) V roce 2008 bylo v ČT založeno Centrum vzdělávacích pořadů (CVP), které má za úkol posílit vzdělávací roli televize. V těchto pořadech se začalo uplatňovat to, co neumí nebo nemůže nabídnout škola, Tj. možností interaktivním způsobem vybízet ke komunikaci s mládeží a řešit jejich problémy, zajímavě podporovat výuku jazyků či dalších vědních a kulturních oborů. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 310-311)

Propojit různé možnosti výuky nabízí tzv. flexischooling, který je popsán v pedagogickém slovníku takto: „*flexischooling – Doslova pružná scholarizace, je určitým prostředníkem mezi vyhraněnými póly institucionálního školního a domácího vzdělávání. Předpokládá, že vzdělávání se odehrává nejen na jediném místě – ve škole, ale v řadě prostředí (muzeum, knihovna, park, různá pracoviště) využívá prostředků, které jsou žákovi k dispozici doma (TV, počítač). Rodiče hrají velmi aktivní roli, značná část práce se děje v nepřítomnosti učitele. K flexischoolingu se mohou počítat různé formy distančního vzdělávání v geograficky odlehlých oblastech (Skandinávie, Austrálie), vzdělávání dětí rodičů dlouhodobě žijících v zahraničí, ale existuje snaha postupně zavádět tyto metody ve zvýšené míře i do běžných škol.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 78)

Mimořádně důležité je tzv. učení v životních situacích, které je protipólem často jednotvárné výuky ve školních lavicích. Ve své knize ho popisují Maňák a Švec: V pojetí českého školství reprezentuje učení v životních situacích proud moderní pedagogiky, který se snaží kompenzovat školní zaměstnání zážitky ze skutečného života a tím posiluje žákovu aktivitu, zkušenosti, zájmy a potřeby. Podstatou učení v životních situacích je snaha přiblížit školu životu, ale hlavně i opačně umožnit životu proniknout do školy. Typickými příklady tohoto vzdělávání jsou zájezdy, brigády, organizování různých soutěží, kulturní představení anebo

každoroční školní výlet, který může být organizován jako poznávací projekt. Edukační náplní v tomto případě může být např. znalost dopravních značek, čtení z jízdních řádů, fungování ubytovacích a stravovacích služeb či ekologie v navštíveném místě. (Maňák, Švec, 2003, s. 178-179)

1.4.2 Škola x rodič x žák

Postoj rodičů ke škole a ke spolupráci s ní je důležitý k tomu, aby školní výuka měla vůbec nějaký smysl pro výchovu a vzdělávání žáka a studenta, a proto se škola neobejde bez spolupráce s nimi. Situaci před listopadem 1989 v tomto směru stručně vystihuje Průcha ve své encyklopedii: V období normalizace byl vztah mezi školou a rodinou jednosměrný a řešily se vlastně jen problémy kázeňského charakteru a vzdělávací výsledky žáků či studentů. (Průcha, 2009, s. 319)

Po roce 1989 se i školství změnilo a Maňák se Ševcem to ve své knize popisují takto: Otevřené učení, jehož tendencí je možnost otevřít školu a vytvořit možnost přístupu demokratické kontroly a kritiky do školního prostředí. V opačném směru škola dostává možnost vyjadřovat se ke společenským jevům a problémům. Tyto požadavky zůstávají velmi důležité, protože společnost si neuvědomuje naléhavost problémů ve školách. Důležitým rysem otevřeného učení je úzký kontakt s rodinou, která se stává výchovně-vzdělávacím partnerem školy. Rodiče se mohou zapojovat do spolupráce se školou dle svých možností a předpokladů. Těmi mohou být například návštěvy výuky, poskytnutí sponzorských darů, účast na školních projektech, programech, slavnostech či vedení kroužků či oddílů. Tyto uvedené příklady naznačují, jak lze překonat formální vztahy, které často ve vztazích rodiny a školy přetrvávají. (Maňák, Švec, 2003, s. 175-177)

Feřtek propojení školy, žáků a rodičů a existence základní školy v budoucnu vidí takto: *„Ve chvíli, kdy bychom školu jako instituci zrušili, bude o osudu dětí rozhodovat stoprocentně rodinné prostředí a jen posílíme selekci. Motivování a vzdělání rodiče by do svých dětí investovali soustředěněji a více, ti druzí by nechali své děti pravděpodobně napospas televizi a nicnedělání, protože se sami ve vzdělávacích nabídkách těžko orientují a jsou zaměstnání existenčními starostmi. Problém by nebyl ani tak v tom, že by takové děti nechodily do školy, ale že by zůstaly samy, oddělené od vrstevníků, podnětného prostředí ve škole nebo mimo školu a bez onoho dospělého nadosah, kterého je možné požádat o pomoc. Škola totiž plní jeden těžko nahraditelný prvek: spojuje společnost bez ohledu na sociální rozdíly a tato její funkce je pro budoucnost klíčová.“* (Feřtek, 2005, s. 70)

Walterová, Černý, Greger a Chvál zveřejnili zajímavé výsledky průzkumu mezi rodiči, kteří byli dotázáni, do jaké školy by nejraději poslali své děti a jaké vlastnosti očekávají od takové školy. Nejdůležitějším z pohledu rodičů z průzkumu vyšlo působení školy na žáky (emoční i kognitivní). Na druhém konci škály třinácti očekávaných vlastností školy se objevila

spolupráce školy s veřejností, vyhledávání spolupráce školy s rodiči a vliv rodičů na fungování školy. Zde se ukazuje podcenění triády „škola x rodiče x žák“, ze strany rodičů, aniž by si právě oni uvědomovali, že bez nich škola nemůže fungovat. (Walterová, Černý, Greger, Chvál, 2010, s. 67–69)

2 Vesnická škola a její spolupráce s okolím

2.1 Malotřídka se představuje

Škola na venkově má svá specifika, ale než zde jedna z nich bude představena a detailně popsáno její PR, na začátek je potřeba podívat se na to, jak venkovskou školu popisuje pedagogický slovník:

„Škola nacházející se ve venkovském prostředí (vesnice, malé město), má podmínky svého fungování odlišné od městské školy. Rozdíly spočívají např. ve velikosti škol (venkovské školy mají obvykle menší počet žáků a učitelů), v životních zkušenostech žáků, v jiných vztazích mezi školou, rodiči a místní komunitou aj. Proto se v zahraničních pedagogických výzkumech považuje rozdílnost mezi venkovskými a městskými školami za významný faktor. V ČR se tato problematika opomíjí, poslední výzkumy venkovských škol pocházejí z 60 let 20. stol. Teprve v poslední době (2008) se ožívuje zájem o ni“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 337).

„Základní škola Kobyly je menší vesnická škola, ležící 10 km západně od Turnova. V současné době (září 2019) do ní dochází 83 žáků. První stupeň navštěvuje 33 žáků, které mají v péči 2 učitelky, 1 asistentka a 1 vychovatelka. Výuku na druhém stupni, na kterém je celkem 50 žáků, obstarává 6členný učitelský sbor. Součástí školy je jídelna a také školní družina. Do školního areálu patří dále sokolovna, fotbalové hřiště, dětské hřiště či tenisový kurt. Budova základní školy byla vystavěna ve 40. letech minulého století. Vyučování zde začalo v dubnu roku 1951.“ (ZSKOBYLY.WEBNODE¹), 2020, online)

Základní fakta o škole v centru obce nabízí její poslední výroční zpráva: *„Na školní rok 2018/19 se zřizovatel opět zavázal provozovat zařízení, i když nesplňuje předepsaný počet žáků (17 na třídu) (...) Ve všech ročnících se vyučovalo podle vlastního ŠVP „Blíž k sobě, blíž k přírodě“, platného od 31. 8. 2007 (poslední aktualizace od 1. 9. 2016)“ ((ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)*

V této vesnické škole funguje úzká spolupráce mezi rodiči a školou, která je popsána ve výroční zprávě školy. Zákonní zástupci jsou pravidelně a prokazatelným způsobem dozvídají informace o vzdělávání, chování a hodnocení dětí. Snaha o řešení problémů je téměř vždy oboustranná a k tomu pomáhá i školská rada a Sdružení rodičů, přátel a dětí školy, které si volí v každé třídě po jednom zástupci z řad rodičů, který je tzv. třídním důvěrníkem. Toto sdružení se podílí na financování vybraných školních akcí, přispívá na dopravu a organizačně se spoluúčastní na každoročním školním plesu. Prezentace školy na veřejnosti se uskutečňuje těmito způsoby: pravidelným přispíváním články o dění ve škole do Kobyláčku (periodikum vydávané obecním úřadem Kobyly); prodejem výrobků žáků; pořádáním dnů otevřených dveří, vánoční besídky

pro místní seniory a besídky žáků 1- třídy pro rodiče, prarodiče, ... ke konci školního roku, společným výletem na závěr školního roku pro žáky 1. třídy a jejich rodiče (rafty), vánočním jarmarkem spojeným s charitativní činností, možností stravování pro cizí dospělé strávníky ve školní jídelně, pronájmem tělocvičny, rozhovory ředitelky a ostatních učitelů s pedagogy z okolních malotřídních škol. Největší podíl na prezentaci školy mají webové stránky školy s vždy aktuálními informacemi. ((ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

Mimo výuku mohou žáci volný čas trávit v těchto kroužcích: „*Sportovní hry, Florbal, Turistický kroužek, Literárně-dramatický kroužek, Angličtina hrou, Keramika, Vaření, Ruční práce. Pro žáky 9. ročníku byla určena pravidelná příprava na přijímací zkoušky z matematiky a českého jazyka v době po skončení vyučování.*“ (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

2.2 O této škole se ví v celém kraji

Základní škola v Kobylech, ačkoliv je hodně malá, tak se stala v Libereckém kraji velmi známou a inspirativní pro ostatní. Výroční zpráva školy o tom říká toto:

ZŠ Kobylky se v rámci VP (vzdělávacích programů) účastní metodických setkání, které organizuje Pedagogicko-psychologická poradna v Liberci. Vedle toho škola spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními na úrovni bývalých okresů Liberec a Semily. Škola se účastní i vzdělávacích programů, které pořádá VŠ psychosociálních studií v Praze. Zaměstnanci ZŠ Kobylky nezapomínají na vzdělávání ani v dalších oblastech jakou jsou např. sociální rodinné terapie, krize na pracovišti či předcházení vyhoření či depresi. Velkou podporu věnuje škola svým budoucím absolventům, kteří během 9. třídy mohou využívat letáků a informační kampaně k volbě budoucího povolání. Během ní přichází do školy zástupci středních škol a naopak žáci 8. a 9. třídy se společně s paní ředitelkou účastní Veletrhu EDUCA my job v Liberci, burzy středních škol v Turnově, pracovních dílen SUPŠ v Turnově a dnů otevřených dveří na středních školách v okolních městech. V rámci prevence sociálně patologických jevů na škole a pod vedením metodikem prevence těchto problematických jevů spolupracuje s pracovníky soc. odboru MěÚ Turnov, Magistrátu Liberec a Centra vojenské kynologie Liberec. Od školního roku 2016/17 je na ZŠ v Kobylech zřízeno ŠPP (školní poradenské pracoviště), jež funguje v rámci projektu „Individuálně, ale společně a jinak“ a je koordinované VCT Turnov. Mezi nejdůležitější činnosti tohoto pracoviště je propojení školy s dalšími odborníky a subjekty (PPP, SPC, SVP). (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

Výroční zpráva školy přináší seznam kulturních akcí a exkurzí, kterých se účastnili žáci a učitelé školy. Patří mezi ně návštěvy oblastních divadel, významných institucí a památek v okolí, kterých Liberecko a Český ráj nabízí velmi mnoho. Některé z nich jsou organizovány přímo školním turistickým kroužkem. Ty většinou pořádají logisticky náročnější výlety i mimo Liberecký kraj. Sama škola pořádá také řadu akcí jako např. školní vánoční jarmark, předvánoční spaní ve škole, vánoční besídka pro místní seniory a ples SRPDŠ. (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

Škola se ve svoji výroční zprávě zmiňuje i o volnočasových aktivitách určených pro žáky školy. Jejich páteří jsou různé možnosti sportovního vyžití. Mezi ně patří každoroční lyžařský výcvik v Jizerských horách, plavecký výcvik, výuka bruslení s lektorem na turnovském zimním stadionu, fotbalové a florbalové turnaji a účast na atletických závodech na krajské úrovni. K tradici již řadu let patří akce Rafty na Jizeře pro žáky 1. a 2. třídy a jejich rodiče. (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

Žáci, se mohou věnovat i mimosportovním aktivitám, kterých se škola aktivně účastní, řada z nich se týká vztahu k přírodě a životnímu prostředí a vychází tedy ze zaměření školního ŠVP. I o nich se zmiňuje výroční zpráva školy. Patří sem ekologický sběr plastů, pet láhví, tetrapaků, starého papíru, použitých baterií, či prázdných tonerů. Kouzlo přírody žáci objevují při akcích Dubák přírodovědec a uklid'me Česko, uklid'me Kobyly, sběru kaštanů a žaludů, při sázení stromů a množení pokojových rostlin. Zručnost si žáci mohou prověřit při výrobě ptačích budek a krmítek. Dlouhodobě prospěšná je spolupráce s obecní knihovnou, kde bývají prvňáci pasováni na čtenáře. (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

Při DVPP ZŠ Kobyly musí vycházet ze svých finančních požadavků, aby dostali všichni pedagogičtí pracovníci stejnou možnost ke svému dalšímu vzdělávání, stejně to mu tak bylo i ve školním roce 2018/19, jak dokazuje výroční zpráva školy. Tato škola nejvíce využívá nabídek jednodenních seminářů nabízených společnostmi NIDV Liberec a Vzdělávacím centrem v Turnově. (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online). „*V tomto školním roce se uskutečnilo 14. školení pedagogů, z toho jedno hromadné pro všechny učitele, zaměřené na BOZP. Další vzdělávací kurzy se týkaly společného vzdělávání, výchovného poradenství, výuky ČJ pro cizince, matematiky, robotiky, dopravní výchovy, dějepisu, změny financování regionálního školství, šablon pro ZŠ, řešení problémů v systému třídy, konfliktů ve školním prostředí.*“ (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

Během školního roku 2018/19 se uskutečnili ve škole dvě kontroly, které jsou zmíněné ve výroční zprávě školy: První z nich z Krajské hygienické stanice v Liberci dopadla pro školu výborně a ani během auditu kontrolujícího hospodaření školy za rok 2018 nebyly shledány žádné větší nedostatky a porušení předpisů a zákonů. Kontroly ČŠI během školního roku byly nahrazeny elektronickou komunikací. (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

„*Spolupráce se zřizovatelem je vedením školy hodnocena jako vstřícná. Škola informuje zřizovatele i veřejnost o své vzdělávací činnosti a koncepčních plánech pravidelnými příspěvky do obecního časopisu, podle potřeby se uskutečňují schůzky starosty s ředitelkou. Škola přijímá opatření na základě připomínek zřizovatele a i zřizovatel vychází škole vstříc (i nadále obědy pro 1. ročník zdarma, doprava žáků na sportovní soutěže, opravy ve školní budově, sekání trávy na hřišti a před školou.*“ (ZSKOBYLY.WEBNODE²), 2020, online)

3 Pražská škola a její spolupráce s okolím

3.1 Škola v centru Prahy – výhoda či nevýhoda?

Na pražskou školu je nutno pohlížet jinak než na vesnickou, protože má zcela jiná specifika. Městskou školu jako pojem popisuje pedagogický slovník takto: „*městská škola* Angl. *urban school*. Škola v městském prostředí, vzdělávající městskou populaci. Má zprav. Vyšší počty žáků a tříd. Problémem je větší anonymita rodin sociální specifika (zvl. V sídlištních školách), působení škodlivých vlivů na děti a mládež, znečištění prostředí apod. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 152)

Základní škola u svatého Štěpána, která je představena v této bakalářské práci, leží v samotném srdci Prahy, ve Štěpánské ulici nedaleko Václavského náměstí. Tato vzdělávací instituce se na svých webových stránkách představuje jako instituce, která může být pyšná na své současné žáky, zaměstnance a dlouhou řadu svých úspěšných absolventů, Tato škola si postavila svůj ŠVP na třech pilířích: Vzdělání, sebevědomí a slušnost. Tyto pilíře se v této škole transformují do vzdělávání žáků ve smyslu rozvoje osobních schopností, nadání a individuálních potřeb každého žáka. Díky otevřenosti školy rodičům, cílevědomosti pedagogického sboru a vřelému přístupu k nadaným a handicapovaným žákům patří tato škola podle testů společnosti SCIO mezi 10 % nejlépe hodnocených základních škol a víceletých gymnázií v České republice. (ZS-STEPANSKA, 2020, online)

Základní fakta o škole přináší její výroční zpráva: Tuto školu zřizuje MČ Praha 2. Ve školním roce 2018-2019 na škole učilo 29 pedagogický pracovníků celkem 323 žáků. Změna v síti škol vedla k navýšení kapacity školy na 340 žáků a kapacity školní jídelny na 380 strážníků. (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána).

3.2 Škola žije celý den

Výroční zpráva přináší stručnou informaci o komunikaci ZŠ u sv. Štěpána se svým okolím: „Komunikace se zákonnými zástupci probíhala prostřednictvím třídních schůzek, konzultací a osobních jednání. Informace ze života školy se v průběhu školního roku zveřejňovaly na webových stránkách školy, na nástěnkách a vývěskách školy.“ (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

Učitelé v této pražské škole přikládají velký důraz na DVPP a rádi si získané vědomosti ze seminářů a školení vyměňují mezi sebou. Přehled o DVPP přináší výroční zpráva školy. Ve školním roce 2018/19 se pedagogičtí pracovníci ze ZŠ u sv. Štěpána zúčastnili těchto edukačních akcí a praktických dílen: Kurz in line bruslení – instruktorský; jak vést obtížný rozhovor s problémovým rodičem; instruktor lyžování; hudba do škol; zdravotník zotavovacích akcí; komunikace s rodiči v konfliktních situacích; Jablíkovi kamarádi – metodický kurz pro práci s dětmi – prevence sociálně patologických jevů; Zipyho kamarádi – metodický kurz pro práci s dětmi – prevence sociálně patologických jevů; učíme se efektivně; mezinárodní konference – Zipyho a Jablíkovi kamarádi – duševní zdraví v inkluzivní škole; učíme efektivně, učíme CLILEm; PEARSON EDU; brána jazyků otevřená – metodický seminář Německý jazyk; seminář výchovných poradců; šachové vzdělávání pedagogů – I. úroveň; trenér šachu 4. třídy; základy Hejného metody; KUPOZ; inkluze v reálném životě školy; kurz: Začít spolu; využití asertivních technik u žáků s SPCH; čtení a psaní ke kritickému myšlení; pravidelná setkávání speciálních pedagogů; bezpečnost a ochrana zdraví při práci. (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

Školní družina jejíž činnost je představena ve výroční zprávě školy je určena žákům 1. stupně. Školní družina zřízená při ZŠ Štěpánská se účastní mnoha sportovních aktivit (kolečkové bruslení na Letné, bruslení na Františku a na školním hřišti, kulturních akcí (kino 35 ve Francouzském institutu, různé výstavy či divadla jako třeba Divadlo Spejbla a Hurvínka), přírodovědeckých výstav a exkurzí a dalších akcí. Sama družina nebo ve spojení s DDM Praha 2 pořádá Halloweenké odpoledne, vánoční besídku anebo různé tvůrčí dílny. Na rozdíl od školní družiny je školní klub otevřen pro všechny žáky školy u sv. Štěpána. V jeho rámci funguje těchto šest oddělení: keramika – žáci se zde seznamují s hlínou, jejími vlastnostmi a přes jednoduchá díla se dopracují až je složitým figurálním dílům. Každoročně se v této keramické dílně pořádá soutěž ve výtvarné keramické tvorbě pro žáky; školní sbor Štěpánka – tento soubor funguje při základní škole již 18 let a sbírá řadu cenných vítězství na pěveckých a interpretačních soutěžích na celorepublikové úrovni; školní kapela VONO – byla založena

v září 2016 a podobně jako sbor Štěpánka je úspěšná na celorepublikových hudebních soutěžích; školní orchestr Neočekávaný dýchánek je pokračovatelem původního orchestru Gravitace, tento soubor se příliš neúčastní hudebních soutěží, ale vystupuje například při školních akcích v kostele sv. Štěpána; šachový tým školy – je synonymem této školy. Velká část žáků školy u sv. Štěpána navštěvuje šachový tým a trénuje pod zkušenými trenéry. Žáci jsou rozděleni do několika výkonnostních skupin a ti nejlepší zastupují školy na republikových turnajích, kde pravidelně vítězí; počítače – žáky co baví IT technika určitě zaujme toto oddělení školního klubu. (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

Kdo z žáků si nevybere svoji volnočasovou aktivitu ve školním klubu, může docházet do některých z dalších kroužků a oddílů jako jsou sportovní hry, výuka na různé hudební nástroje, cizí jazyky, divadlo, výtvarný kroužek, dějiny filmu, vaření a pečení, či hravá matematika. (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

Na škole funguje i ŠPPP (Školské poradenské pracoviště), které podporuje ve vzdělávání žáky mimořádně nadané a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. V případě potřeby spolupracuje ŠPP i s externími pracovníky např. z PPP. Je-li třeba školní psycholog spolupracuje také s OSPOD, Policií ČR a dalšími poradenskými subjekty. (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

ZŠ Štěpánská ve své výroční zprávě zmiňuje i to že rodiče žáků pomáhají škole různými způsoby jako je pomoc při tvorbě a zajišťování finančních prostředků sociálního fondu či sponzorské dary škole, pomoc při organizaci hudební soutěže Novoměstský džbánek, hudebního festivalu Rotunda – festival pro celou rodinu, školní akademie a vánočních vystoupení v kostele sv. Štěpána. Rodiče, kteří mají tu možnost, tak zajišťují ceny a odměny pro žáky školy při různých soutěžích a akcích. Někteří rodiče pomáhají škole s doprovodem žáků na sportovní soutěže a na ŠvP (školy v přírodě). (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

Tato pražská škola využívá toho, že leží v centru města a při řadě projektů spolupracuje s významnými pražskými institucemi jako je např. Muzeum Policie ČR, Knihovna ve Školské ulici, Divadlo Bez Zábudlí, Nová scéna ND, Plavání AXA – plavecká škola, Country rádio, Městská knihovna, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, ZŠ Jalubí či Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze. Všechny třídy se účastní různých kulturních, přírodovědeckých a odborně zaměřených exkurzí. Každá třída v ZŠ u sv. Štěpána se účastní každoročně školy v přírodě. Ty probíhají nejčastěji v lokalitách Dolní Malá Úpa, Pluhův Žďár a Orlík. Lyžařské kury se uskutečňují v Krkonoších v Benecku, Rokytnici anebo ve spolupráci s Libereckou boudou. Někdy probíhá lyžařský kurz i v Bedřichově v Jizerských horách. Někteří žáci se účastní

jazykových pobytů a zahraničních zájezdů, kde si jejich účastníci prohlubují jazykové a vědomostní vybavení, seznamují se s místními zvyky a poznávají nové přátele. (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

Ve škole probíhá po celý školní rok pravidelná kontrolní a hospitační činnost dle vnitřních předpisů školy. Ve školním roce 2018/2019 proběhl ve škole každoroční audit hospodaření, jehož zadavatelem byl zřizovatel školy, Městská část Praha 2. Výsledky auditu dokázaly, že hospodaření školy je bez závad. V listopadu 2019 proběhla v ZŠ u sv. Štěpána hloubková kontrola ČŠI a nebyly objeveny žádné větší nedostatky. (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

Empirická část bakalářské práce

4. Porovnání PR pražské a vesnické školy

4.1 Metodologie šetření

Cílů bakalářské práce, které byly zmíněny v úvodu této práce, chce autor dosáhnout pomocí rozhovorů v obou školách s ředitelkou a vybraným pedagogem. Neočekávám stejné odpovědi na stejné otázky lidí z obou škol, protože rozdílné ŠVP či sociologické nebo geografické prostředí obou škol tomu nenahrávají, ale může se to samozřejmě stát. Zjištěné informace, podložené rozdílným prostředím a názory, se mohou stát prospěšné i druhé škole.

Všechny rozhovory proběhly přímo ve školách a obecně tuto metodu získávání informací lze definovat jako: *„Výzkumný prostředek používaný při dotazování, spočívající v přímé ústní komunikaci výzkumného pracovníka s respondentem či informantem. Je zaznamenáván na magnetofon či jinak a pak analyzován z hlediska obsahu rozhovoru, chování respondentů aj. V pedagogickém empirickém výzkumu používán obvykle v kombinaci s písemným dotazníkem.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 250)

Všechny moje rozhovory byly uskutečněny ústně a ihned písemně zaznamenávány a následně upraveny korekcí. V každém z rozhovorů bylo v úvodu několik obecnějších otázek, které popisují vztah respondenta ke sledované škole (délka praxe, aprobace apod.). Druhá část otázek přinesla odpovědi na otázky týkající se spolupráce školy s okolím a podle těchto zjištění byly vyhodnoceny názory na zkoumanou problematiku a sumarizovány tak, aby pomohly dosáhnout cíle této bakalářské práce a byly zároveň prospěšné budoucímu fungování PR v obou školách. V závěru rozhovory jsem se zajímal o to, zda by si respondentky uměly představit pracovat na stejné pozici ve druhé škole, tj. ve zcela rozdílném prostředí. K sumarizaci přehledu o partnerech spolupracujících s oběma školami byly využity vedle rozhovorů i výroční zprávy obou škol za školní rok 2018/2019.

4.2 Kooperace obou škol

Před vlastním pohledem na spolupráci obou zkoumaných škol se svým okolím jsou v tabulce č. 1 představeny v číslech základní fakta zkoumaných škol.

Tab. 1 – základní fakta o porovnávaných školách

Název školy	Základní škola Kobyly	Základní škola u svatého Štěpána v Praze
Zřizovatel školy	Obec Kobyly	Městská část Praha 2
Celkové příjmy školy v roce 2018	7 574 472,37 Kč	30 020 264,30 Kč
Celkové výdaje školy v roce 2018	7 437 079,64 Kč	29 609 711,61 Kč
Hospodářský výsledek školy v roce 2018	+ 137 392,73 Kč	+ 410 552,69 Kč
Maximální kapacita žáků školy (k 1. 9. 2018)	100	340
Počet žáků (k 1. 9. 2019)	83	323
Počet třídy (školní rok 2018/2019)	6 (malotřídní škola)	16
Průměrný počet žáků v jedné třídě (k 1. 9. 2018)	14	20
Počet pedagogických pracovníků (k 31. 12. 2018)	11	29
Počet zástupců ředitelky (k 31. 12. 2018)	0	2
Počet umělecko-tvůrčích kroužků (ve školním roce 2018/2019)	3	12
Počet sportovních oddílů (ve školním roce 2018/2019)	3	4
Počet ostatních kroužků (jazyky, IT atd. (ve školním roce 2018/2019)	1	9

((ZSKOBYLY.WEBNODE, 2020, online), (Výroční zpráva 2018/2019 ZŠ u sv. Štěpána)

Jak by tedy uspěly obě školy uspěly v hodnotícím kritériu ČŠI „Škola spolupracuje s vnějšími partnery“?

Zřizovatel školy – Klíčová spolupráce je se zřizovatelem školy. Obě ředitelky si to uvědomují. Ředitelka pražské školy je v kontaktu se svým zřizovatelem zhruba 3 x týdně. Ten se snaží podporovat školu tím, že účelovou dotací přispívá na plat psychologa a přispívá na ubytování pedagogických pracovníků, tedy těch, kteří o to projeví zájem. Trochu jiné je to na vesnické škole, kde je zřizovatelem defacto jedna osoba – starosta obce a má na starost jen jednu školu. Ten udržuje s paní ředitelkou přátelský vztah a často chodí na kávu do ředitelny. Obec Kobyly investuje do školy ¼ svého ročního rozpočtu a na školu doplácí, protože škola nesplňuje minimální počet žáků, ale pan starosta toho vůbec nelituje, protože si neumí představit svoji obec bez školy, která je spádová pro několik vesnic v okolí a má již dlouhou historii.

Pedagogicko-psychologická poradna – Využívají ji obě školy. Pražská škola má tuto instituci dopravně dostupnější, a naopak žáci ze ZŠ Kobyly musí dojíždět do PPP do Turnova anebo Liberce, což je cca 35 km daleko. Pražská škola má navíc tu výhodu, že přímo ve škole pracuje školní psycholožka.

Další státní instituce – Obdobný nepoměr v dostupnosti panuje ve spolupráci obou škol s dalšími státními organizacemi tohoto typu jako jsou: Policie, orgán sociálně právní ochrany dětí či pracoviště SPC, kde pražská má vše nadosah okolo sebe, kdežto ZŠ Kobyly musí buď jezdit do těchto institucí do větších měst anebo si na besedy zvat lidi do školy.

Česká školní inspekce – Uskutečňuje na celém území ČR pravidelné kontroly v šestiletých intervalech anebo mimořádně na popud stěžovatele vůči škole, a tudíž u tohoto orgánu nerozhoduje geografická poloha školy.

Kroužky a oddíly – V obou školách je několik zájmových činností stejných, z čehož vyplývá, že na jejich oblibu u žáků nemá vliv rozdílnost prostředí. Patří sem sportovní hry, divadlo, keramika, vaření, angličtina hrou a velmi populární florbal. Vesnická škola má svůj Turistický oddíl, který patří k nejoblíbenějším, protože poloha vesnice v těsné blízkosti Českého ráje k turistice přímo vybízí. O škole u sv. Štěpána se zase dá mluvit jako o šachové škole s dlouhou historií tohoto sportu ve škole a řadou šachových úspěchů na turnajích. Pražská škola nabízí dětem, co se týče jazyků nejen angličtinu ale i němčinu a španělštinu. Škola v centru Prahy rozvíjí mnohem více než malotřídka na vesnici hudební talent svých žáků, a to možnostmi vystupovat ve školní skupině, kapele či pěveckém sboru.

Návštěvy kulturních představení – Zatímco ZŠ u svatého Štěpána má vzhledem ke své poloze uprostřed Prahy prakticky nadosah „nekonečné množství“ možnosti návštěv filmových a divadelních představení a výstav, ze kterých musí vybírat, ty, které mají pro školu největší

význam a budou děti bavit, tak naopak ZŠ Kobyly musí na představení dojíždět do Turnova či Liberce. Cena za dopravu žáků na kulturní představení je u obou škol zhruba stejná, protože žáci cestují hromadnou dopravou, kde je rozdíl v cenách jízdného v Praze a v regionech malý. Rozdíl je spíše v časové náročnosti těchto kulturních činností v obou školách. Zajímavým postřehem v této oblasti je to, že divadlo z Hradce Králové přijíždí pravidelně do vesnické školy se svými pořady.

Spolupráce s knihovnami – Ani jedna z porovnávaných škol nemá svou vlastní školní knihovnu. ZŠ u sv. Štěpána spolupracuje s knihovnou ve Školské ulici a Městskou knihovnou Praha. ZŠ Kobyly má svůj každoroční rituál, kde školní družina navštěvuje v rámci Noci s Andersenem obecní knihovnu a prvňáčci jsou během této akce pasováni na čtenáře.

Domy dětí a mládeže – Na rozdíl od ZŠ v Kobyly, která nespolečně spolupracuje s žádným DDM, ta pražská spolupracuje na různých projektech s DDM Lublaňská na Praze 2.

Spolupráce s neziskovými organizacemi – Zatímco škola sv. Štěpána spolupracuje především s Člověkem v tísní, ZŠ Kobyly má tento rejstřík o poznání širší. Spolupracuje s nadacemi: Život dětem, Dobrý anděl nebo Adopce na dálku.

Spolupráce s vysokými školami – Obě školy spíše symbolicky využívají možnosti spolupráce s VŠ. Pražská škola spolupracuje s klinikou adiktologie 1. LF UK v Praze a ZŠ Kobyly se účastní 5letého sebezkušenostního výcviku na Pražské VŠ psychosociálních studií.

DVPP – Vzhledem k tomu, že ZŠ u sv. Štěpána dbá na individuální práci s dětmi a k tomu využívá velkou nabídkou mimoškolních aktivit, nezbyvá pro učitele mnoho času na DVPP, A když už se k nim pedagogičtí pracovníci dostanou, tak jsou financovány z úspěšných výzev MŠMT. ZŠ Kobyly vychází při plánování DVPP ze svých skromnějších finančních možností a klade důraz především na rovnost vzdělávacích příležitostí pro všechny pedagogy, včetně ředitelky školy.

Spolupráce s ostatními školami – Podle ředitelky pražské školy je jejich škola vyhledávaná k partnerské spolupráci. ZŠ Kobyly pořádá ve spolupráci se třemi nejbližšími školami pravidelný atletický čtyřboj. Další spolupráce této vesnické školy s ostatními má spíše drobný charakter.

Spolupráce s fakultami připravujícími učitele – Tato spolupráce a ni v jedné ze sledovaných škol nefunguje.

Spolupráce s veřejností zaměřená na zisk z doplňkové činnosti – Pražská škola má zisk z výtěžku kulturních a sportovních akcí, které sama pořádá. ZŠ Kobyly má toto portfolio bohatší: pořádá vánoční jarmark spojený s charitativní činností, prodává výrobky svých žáků, nabízí možnost stravování veřejnosti, a pronajímání tělocvičny. Zde se ukazuje, že menší

nabídka veřejných prostor a služeb na vesnici přináší ZŠ Kobyly větší prospěch než pražské škole.

Spolupráce s komerčními vzdělávacími subjekty – ZŠ u sv. Štěpána se účastní řadu let testování znalostí společností SCIO. Vesnická škola v obci Kobyly s podobnými společnostmi nespolupracuje.

Pořádání školy v přírodě – Každá třída pražské ZŠ jezdí každoročně na školu v přírodě, naopak vzhledem ke své poloze a zaměření ZŠ Kobyly toto nepořádá.

Kariérní poradenství – Zatímco ZŠ u sv. Štěpána pracuje na tom, aby podle svého ŠVP připravovala vzdělané, sebevědomé a slušné absolventy, které díky tomu najdou snáze své životní uplatnění, tak vesnická malotřídka se snaží dávat svým absolventům kariérní rady a tipy. Děje se tak ve spolupráci s Úřadem práce v Liberci, jehož zástupci navštěvují školu a účastní se besed na téma volby povolání. V podobném duchu se točí i návštěvy zástupců z různých středních škol, které představují přímo v ZŠ své obory.

Spolupráce školy s rodiči žáků – Pro obě školy je extrémně důležitá kvalitní spolupráce s rodiči. Vedle školské rady, která samozřejmě funguje v obou školách, má ZŠ Kobyly rovněž instituci Sdružení rodičů, přátel a dětí školy. Tradicí v této škole je i výlet na raftech pro žáky 1. třídy a jejich rodiče před koncem školního roku.

Branná výchova – Zatímco ve škole sv. Štěpána není na brannou výchovu kladen velký důraz. Jiné je to v ZŠ Kobyly. Tato škola má tzv. traumatologický plán spojený s nácvikem evakuace (v branný den) a jeho součástí je i beseda o bezpečnosti a ochraně člověka za mimořádných událostí. Škola v Kobylech pořádá i exkurze k chemikům do Liberce či vojenským psovodům do Grabštejna u Chotyně.

Lyžařské a cyklistické kurzy – Účast na obou sportovních kurzech je ve škole sv. Štěpána téměř 100 %, protože kdyby se objevilo, že by rodiče neměli na to dost peněz, tak by jim ho škola proplatila. V ZŠ Kobyly se v posledních letech neobjevil případ, že by někdo nejel na sportovní výcvik z finančních důvodů, kdyby tomu tak bylo, mohlo by cenu kurzu uhradit SRPŠ, ovšem za předpokladu souhlasu všech jeho členů. Ve venkovské malotřídce se účastní těchto kurzů zhruba 60 % žáků.

4.3 Nové možnosti do budoucnosti

Ředitelka ZŠ u sv. Štěpána v Praze se autorovi této práce svěřila, že by doporučovala, aby venkovská škola seznamovala své žáky a studenty hlavně s tím, s čím se žáci na venkově setkávají ve svém okolí, tj. s ochranou krajiny, zemědělstvím, či využíváním možností v cestovním ruchu, a naopak městská škola by měla učit děti obstát v labyrintu velkoměsta – podporovat výuku jazyků či rozšiřovat kulturní rozhled žáků a studentů. K ochraně přírody má ZŠ Kobyly opravdu vřelý vztah díky svému ŠVP a účasti v projektech, které ho pomáhají naplňovat. Co se týče dalších doporučení ke vzdělávání ve venkovské škole, která doporučuje pražská ředitelka, je situace složitější. Vzhledem k nízkému počtu žáků různých ročníků sloučených ve třídách v malotřídní škole v Podještědí, kde každý může mít jiné zájmy a plány, je složité tlačit žáky do konkrétních oborů, když na střední a vysoké školy stejně nastoupí ve velkém městě, kde jsou jiné možnosti a příležitosti a později se tam případně i přestěhují. Na druhou stranu jsou i absolventi vesnické školy, kteří na vesnici zůstanou i v dospělosti, a budou pracovat právě na rozvoji venkova a krajiny, protože zde vyrůstali a mají k přírodě vybudovaný vztah. Vesnické škole byl rovněž doporučen přírodovědný kroužek, který by rozšířil žákům znalosti fyziky, přírodovědy či chemie. Zajímavý rozpor mezi oběma školami byl pohled na zubní prohlídky před rokem 1989. Ředitelka ZŠ Kobyly si v rozhovoru postěžovala, že děti kvůli návštěvě zubaře zameškají celý školní den, když za ním musí dojíždět, a že dříve to bylo jednodušší, když jely všechny děti společně v jeden den. Oproti tomu ředitelka pražské školy mi prozradila, že by to vyřešila tím, že pozve do školy dentální hygienistku a zubařku na besedu s dětmi, kde by byl všem žákům zkontrolován chrup a bylo všem žákům doporučeno, jak se o svůj chrup starat. Tento názor ředitelky pražské školy vychází z toho, že si uvědomuje, že díky své funkci může rozhodovat o všem ve škole a zorganizovat projektový den například právě na téma zdravé zuby. Ředitelka ZŠ Kobyly poradila své pražské kolegyni věnovat se podpoře environmentální výchovy, která je v centru Prahy velmi důležitá a akce Uklidme svět, uklidme Česko může být skvělým startem. Děti z pražské školy by mohly vést vysvětlovací kampaň pro rodiče a řidiče, aby místo automobilů používali raději MHD a nevyhazovali své odpadky z aut a tím podporovali čisté životní prostředí. S tím souvisí i to, že ZŠ u sv. Štěpána je nedaleko přetížené magistrály. Rovněž bylo ředitelce pražské školy doporučeno, aby nepřehlcovala své pedagogy volnočasovou výukou žáků a studentů a myslela i na volných čas a odpočinek svých pedagogických pracovníků.

4.4 Pohled z jiného úhlu na vesnickou i městskou školu

Dostalo se mi možnosti uskutečnit rozhovor s učitelkou 2. stupně ZŠ v Turnově, kam mimo jiné přecházejí žáci od 6. třídy, kteří 1. stupeň navštěvovali ve vesnické škole, Sama respondentka jako žákyně 1. stupně navštěvovala vesnickou školu pro žáky 1. stupně a následně přešla na 2. stupeň do malotřídní ZŠ Kobyly a velmi si ji chválila, kvůli přístupu ke spolupráci škola x žák x rodina.

Na otázku, v čem jsou rozdíly mezi žáky z vesnického prostředí a městského odpověděla, že u žáků, kteří přicházejí na 2. stupeň z vesnické školy prý často chybí sebevědomí, ale postupem času se jim daří zapadnout do kolektivu. Pro žáky je tento přestup spojený i s ryze praktickými komplikacemi jako je zvládnutí náročnější učivo, naučení se dojíždět hromadnou dopravou do města a nutností vyřizovat si samostatně svoje záležitosti. Samozřejmě zde je potřeba především podpora rodiny ale i školy. Objeví-li se při přestupu do městské školy u některého z žáků výrazné problémy s prospěchem či s šikanou, je mu doporučeno, většinou po návštěvě PPP, raději navštěvovat malotřídku v ZŠ Kobyly, kde je méně žáků ve třídách a učitelé se jim tudíž mohou více věnovat. Samozřejmě zde hraje roli i dopravní dostupnost této vesnické školy. Podle slov učitelky jsou ovšem tyto případy ojedinělé.

4.5 Shrnutí kvalitativního šetření

Obě ředitelky si zaslouží velké díky za to, že si na mě udělaly čas. Ředitelka pražské školy si mi postěžovala, že v poslední době se její škola účastnila mnoha pedagogických výzkumů, a že ji to připravuje o čas i energii. Výsledky těchto průzkumů podle této ředitelky téměř vůbec neovlivňují legislativní podporu ze strany MŠMT a státu, avšak je podle ní potěšující alespoň zvyšující se zájem o fungování vzdělávacích institucí mezi odbornou veřejností. Atmosféra rozhovorů v pražské škole byla o něco chladnější než v ZŠ Kobyly, která nebývá moc často účastníkem výzkumných šetření a jsou zde lidé více ochotni podělit se o informace o fungování jejich školy. Po rozhovorech v obou školách jsem využil možnost prohlédnout si obě školy. Ve vesnické malotřídce jsem dostal příležitost popovídat si i se starostou obce, který byl právě u paní ředitelky a zároveň je zřizovatelem této školy, takže se mi dostalo dalšího úhlu pohledu na fungování této školy, který je popsán v části věnované kooperaci obou škol. Paní ředitelka ZŠ Kobyly byla ochotná a dovolila mi i malý rozhovor s jednou žákyní a školnicí, která je zároveň matkou dvou žáků z této školy. V pražské škole mi nebyl umožněn rozhovor s některým z žáků, ale i přesto jsem rád, že jsem si mohl promluvit na téma mojí bakalářské práce s ředitelkou a učitelkou této školy.

Závěr

Tato práce představila dvě rozdílné školy jako organizace, které musí a chtějí být otevřené světu kolem sebe, aby se mohly stále rozvíjet a fungovat jako vzdělávací srdce svého spádového obvodu a ukázaly, že jsou úspěšné a nemusí se bát o svoji budoucnost. Možností spolupráce škol v České republice bylo v teoretické část této práce představeno hodně a je jen na ředitelích škol, aby si zvolili ty, které nejlépe zapadají do konkrétních ŠVP a aby jejich škála odpovídala aktuální situaci školy. Velká autonomie ředitelů škol jim dává téměř neomezenou možnost v oslovování stávajících či budoucích partnerů a spolupráci s nimi. I když by měli sami ředitelé mít přehled o nabídkách spolupráce, které se objevují, je nutné, aby i naslouchali pracovníkům školy, rodičům ale i žákům, což přispěje k tomu, že si tuto spolupráci vezmou za svou i oni, v nejlepším případě všichni aktéři vzdělávacího procesu. Avšak nic se nesmí přehánět a případná zahlcenost školy touto spoluprací, může znamenat únavu lidí i postupný útlum aktivit nejen v této oblasti, ale i v klíčovém vzdělávacím procesu školy. Díky tomu hrozí horší obraz školy na veřejnosti, a to žádná škola nechce, protože důvěra ve školu se lehce ztrácí, ale těžko získává.

Seznam použitých informačních zdrojů

FEŘTEK, T. 2015. *Co je nového ve vzdělávání*, 1. vyd. Praha: Nová Beseda. 100 s. ISBN 978-80-906089-2-4

GRECMANOVÁ, H. 2008. *Klima školy*, 1. vyd. Olomouc: Hanex. 209 s. ISBN 978-80-7409-010-3

CHVÁL, M. 2018. *Na naší škole nám záleží. Jak sledovat a hodnotit kvalitu školy*, 1. vyd. Praha: Portál, 194 s. ISBN 978-80-262-1321-5

KALOUS, J. a VESELÝ, A. 2007. *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 174 s. ISBN 80-246-1260-7

MAŇÁK, J. a ŠVEC, V. 2003. *Výukové metody*, 1. vyd. Brno: Paido, 222 s. ISBN 80-7315-039-5

PRŮCHA, J. 2009. *Pedagogická encyklopedie*, 1. vyd. Praha: Portál. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. 2013. *Pedagogický slovník*, 7. vyd. Praha: Portál. 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9

ŠEDIVÝ, M. a MEDLÍKOVÁ, O. 2017. *Úspěšná nezisková organizace*, 3. vyd. Praha: Grada Publishing. 168 s. ISBN 978-80-271-0249-5

TROJAN, V. 2018. *Pedagogický proces a jeho řízení 2.* vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. 96 s. ISBN 978-80-7478-539-9

TROJANOVÁ, I. 2014. *Ředitel a střední management školy 1.* vyd. Praha: Portál. 176 s. ISBN 978-80-262-0591-3

TROJANOVÁ, I. 2017. *Vedení lidí ve školách a školských zařízeních 2.* vyd. Praha: Wolters Kluwer, 136 s. ISBN 978-80-7552-842-1

TRUNDA, J., BŘÍZA, K. 2012. *Řízení školy ve znalostní společnosti*, 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. 94 s. ISBN 978-80-7290-541-6

[vid. 2020-01-12]¹⁾ Dostupný z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>

[vid. 2020-03-21]²⁾ dostupný z <http://www.msmt.cz/file/51132/download/>

[vid. 2020-02-22] Dostupný z <https://www.nezzazvoni.cz/facebook-neni-skolni-nastenka/>

[vid. 2020-01-12]²⁾ Dostupný z https://zskobyly.webnode.cz/_files/200004426-814e3814e6/Výroční%20zpráva-19.pdf

[vid. 2020-01-12]¹⁾ Dostupný z <https://zskobyly.webnode.cz/o-nas/>

[vid. 2020-03-03] Dostupný z <https://www.zs-stepanska.cz/kdo-jsme-s2>

Výroční zpráva Základní školy u sv. Štěpána za rok 2018/2019. Praha: Základní škola u sv. Štěpána, 2019. 60 s.

WALTEROVÁ, E., ČERNÝ, K., GREGER, D. a CHVÁL, M, 2010. *Školství – věc (ne)veřejná*, 1. vyd. Praha: Karolinum. 307 s. ISBN 978-80-246-1882-1

